

Engelsk indflydelse på nyere dansk

AF KNUD SØRENSEN

Intet sprog forbliver uændret. Alle sprog undergår ændringer over tid, dels ændringer på grund af sprogenes egne indre udviklingstendenser, dels ændringer som følge af påvirkning fra andre sprog. Det er den sidste type ændringer af yngre nydansk, der skal redegøres for i det følgende.

Da Videnskabernes Selskab blev oprettet i 1742, blev det bestemt, at meddelelserne skulle gives og drøftelserne foregå på dansk. Man bestræbte sig derved på at værne om og udbygge modersmålet som videnskabeligt sprog, selv om det internationale videnskabsprog på dette tidspunkt og endnu 100 år senere var latin. Denne beslutning om at bruge dansk falder i tråd med samtidens sprogreiserbevægelse, hvis mål det var at fjerne græske, latinske, franske og tyske låneord og erstatte dem med gode danske udtryk. Man bemærker, at der ikke førtes korstog mod engelske låneord, for dem var der på den tid meget få af, ligesom kendskabet til engelsk var yderst beskedent.

Den nære kulturelle forbindelse mellem England og Danmark er ikke meget mere end 250 år gammel. Endnu i midten af det 18. århundrede var der ikke mange danskere, der havde et godt kendskab til engelsk sprog og litteratur. De, der havde brug for at kunne engelsk, var henvist til at erhverve sig denne færdighed gennem tilfældige indfødte lærere, da der praktisk talt ingen regulær undervisning fandtes i faget. Fra omkring midten af århundredet begyndte engelsk litteratur imidlertid at interessere danske læsere, først og fremmest Shakespeare, Spectator-litteraturen, klassicismen og Ossian. Som det vil ses, blev Shakespeare sent opdaget, og det er karakteristisk, at de første oversættelser af ham skete via tysk.

Hvem ud over litteraturinteresserede havde brug for at kunne engelsk? Det fremgår af de samtidige hjælpemidler til engelsklæsningen, at en anden vigtig grund til, at interessen for engelsk nu begyndte at brede sig, var sprogets kommercielle betydning. Englænderen Charles Bertram var den første, der i Danmark udgav en engelsk grammatik, *Rudimenta Grammaticæ anglicanæ eller Begyndelses Grunde til den Engelske Sprog-Kunst* (1750). I dedikationen til kong Frederik V angiver han som motiv for udgivelsen »de Studerendes, Sejlendes og med Store-Britannien Handlendes Nytte«. Den første, der udsendte en engelsk-dansk ord-

bog, var nordmanden Andreas Berthelson (1754); i forordet siger han bl.a.: »i besynderlighed har ieg med Flid indført i dette Werk de Ord og Talemaader, som ere nödvendige for en Kiöbmand og Söemand at viide«. For dem, der drev handel og søfart, var engelsk altså nyttigt. Blandt maritime lån fra det 18. århundrede kan anføres ord som *brig*, *kutter* og *skonnert*, og fra samme periode kan der også registreres nogle betegnelser for mad og drikke som *bøfsteg* (fra *beefsteak*), *pudding*, *porter*, *punch*, *rom* og *toddy*.

Igennem det 19. århundrede voksede danskernes kendskab til engelsk gradvis i takt med, at græsk og latin kom til at vige noget i undervisningssystemet, mens de moderne sprog blev bedre tilgodeset; men her må det bemærkes, at fransk og tysk stadig i almindelighed blev betragtet som vigtigere end engelsk, og det var først i 1893, at Otto Jespersen blev den første ordinære engelskprofessor ved Københavns Universitet. Denne forskydning til fordel for de moderne sprog fortsatte ind i det 20. århundrede, i stigende grad til gunst for engelsk, hvad der gav voksende grobund for indførelse af engelske, dvs. britisk engelske, lån. Men siden 2. Verdenskrig er det amerikansk engelsk, der har domineret den danske sprogimport.

Ortografi, udtale og morfologi

Hvis vi herefter ser på den ortografi og udtale, der er blevet de engelske lån til del, falder det i øjnene, at der her må skelnes mellem de tidlige og de senere lån. Hvad angår de tidlige låneord, var der en tendens til at opgive den engelske stavemåde og i stedet indføre fordanskninger (og forvanskninger) som *dørtræk* fra *dirt-track*, *fjæs* fra *face*, *stirrids* 'dæksplads på en passagerdamper' fra *steerage* og *tørn* fra *turn*. Dette står i modsætning til situationen i dag, da kendskabet til engelsk er langt bedre. Nu bevares den engelske stavemåde gerne, og udtalen er tilnærmet engelsk. Undtagelser herfra er ord som *lørner* 'person, der er i gang med at lære et fremmedsprog' og *nørd* (fra *nerd*), og et par indlånte fornavne, *Brian* og *Joan*, der har fået bogstavret udtale. Det er også bemærkelsesværdigt, at ordet *glamour* meget ofte bliver udtalt med tryk på sidste stavelse, som om det stammede fra fransk.

Dernæst skal vi se på låneordenes morfologi. På

moderne engelsk har substantiverne ikke grammatisk køn – i modsætning til dansk, hvor der skelnes mellem fælleskøn og intetkøn. Når et direkte lån optages, må det nødvendigvis tilpasses et af de to danske køn, og spørgsmålet bliver da, hvordan det sker. Det kan her indskydes, at fælleskønsordene i dansk udgør ca. 75% af det samlede antal substantiver, og statistisk set kommer de fleste låneord til at tilhøre fælleskønsgruppen. Et par formelle faktorer kan være af betydning for kønstilpasningen. Danske substantiver, der ender på *-al*, er oftest fælleskøn, fx *en lineal*. Nogle engelske lån tiltrækkes af denne type, fx *en musical*, *en professional*, *en terminal*. Blandt intetkønsordene findes der en del såkaldte rodafledninger; som eksempel kan nævnes *et knus*, der er afledt af verbet *at knuse*, og denne danske type synes at tiltrække engelske paralleller som *check* 'afkontrollering', *flop* og *hit*: *han tog et check på tallene, melodien blev et flop/hit*. Men vigtigere end de formelle faktorer er de betydningsmæssige. Det er ofte tilfældet, at et lån får samme køn som det ord, det naturligt kan oversættes ved: *en happening* – *en hændelse*, *en suitcase* – *en kuffert*, *et fallout* – *et nedfald*, *et meeting* 'sportsarrangement' – *et møde*.

Hvad substantivernes pluralisformer angår, er der konkurrence mellem det engelske *-s* i pluralis og de danske pluralisendelser, inklusive nulendelsen: *to pencils* eller *penciler*, *flere nye film*, *mange fans*. Billedet er noget forvirrende, men der er tendens til, at de ord, der har erhvervet sig størst borgerret i dansk, bøjes efter dansk mønster.

Verballån fra engelsk ender i infinitiv i reglen på *-e*: *at booke*. Nogle verber bringes i overensstemmelse med dansk ved desuden at få konsonantfordobling: *at droppe*. Præteritum og perfektum participium dannes næsten altid regelmæssigt, dvs. ved endelserne *-(e)de* og *-et*: *han postede/har postet brevet*. Regelmæssig endelse føjes også til de verber, der har uregelmæssig bøjning på engelsk: *at fighte, fightede*.

Låneordstyper

De fleste af de lån, der har været omtalt ovenfor, er direkte lån, som optages uændret eller med mindre ændringer, fx *aftershave*, *baktericid* (engelsk *bactericide*). Hvad ordklassefordelingen angår, er det iøjnefaldende, at substantiverne dominerer: de udgør godt 80% af lånene, mens verberne tegner sig for 9%, adjektiverne for 8%, og adverbier, præpositioner og interjektioner udgør under 1% og altså statistisk spiller en forsvindende lille rolle; men her må der mindes om, at

visse engelske interjektioner som *fuck* og *shit* optræder med stor hyppighed i navnlig mange unges sprog.

Ved siden af de direkte lån må nævnes oversættelseslånene. De fleste af disse er sammensatte substantiver, i hvilke hvert af leddene er en oversættelse af et engelsk substantiv, fx *jomfrurejse* fra *maiden voyage* og *metaltræthed* fra *metal fatigue*. De direkte lån, der jo gerne påkalder sig opmærksomheden ved deres form, er ca. dobbelt så hyppige som oversættelseslånene, der lettere overses som værende lån. Men oversættelseslånene spiller en ikke uvæsentlig rolle, og der er somme tider konkurrence mellem de to typer, så der kan vælges mellem fx *design* eller *formgivning*, *think tank* eller *tænk tank*.

Blandt mindre talrige typer kan nævnes betydningslån. Der foreligger et betydningslån, når et ord, der i forvejen findes på dansk, modtager en ny betydning fra det tilsvarende engelske ord. Fx bruges *duer* og *høge* (fra *doves* og *hawks*) om politikere, der er henholdsvis forsonligt og uforsonligt indstillet over for modstanderne; disse betydninger blev oprindeligt brugt om amerikanske politikere og deres holdning til Vietnamkrigen, men findes nu også løsere anvendt. Et andet eksempel er førsteledet i sammensætningen *paraplyorganisation*, der har fået betydningen 'fælles-' fra første led i engelsk *umbrella organization*. Når et nyt betydningslån opstår, får det danske ord, der påvirkes, udvidet sin begrebssfære og derved sine forekomstmuligheder.

En anden ret talsvagt repræsenteret type udgøres af formelle omdannelser. Der opstår en formel omdannelse, når et dansk ord, hvis betydning svarer til et engelsk ords betydning, undergår en ændring, der bringer det danske ords form nærmere til det engelske ords. På dansk taler vi om et *checkhæfte*, hvad der svarer til engelsk *cheque book*, og denne engelske form resulterer nu og da i dansk *checkbog*. Hvad der før hed *mineudlægger*, kaldes nu *minelægger* efter engelsk *minelayer*, og *busstoppested* afløses i reglen af *busstop* (engelsk *bus stop*).

Sluttelig skal endnu et par sjældnere typer omtales. Der er først pseudolånene, dvs. ord, der ganske vist ser ud, som om de er engelske, men ikke er det. Det gælder fx *slowfox*, som englænderne kalder *slow fox-trot*, og *stationcar*, som svarer til engelsk *station wagon* eller *estate car*. Når vi bruger ordet *hitliste*, er det i betydningen 'fortegnelse over de mest solgte grammofonplader eller CD'er'; engelsk har også et *hit list*, men det betyder 'liste over (politiske) modstandere, der skal generes eller ligefrem likvideres'. Helt hjemmelavede er udtryk som *gamespoiler* (for *spoilsport*) og *joykiller* (for

killjoy). Hertil kommer, hvad der kunne kaldes indirekte anglicismer. Fx har dansk lånt ordet *hooligan*, der bruges om en fodboldbølle, og et antonym hertil, men uden engelsk forbillede, foreligger i ordet *roligan*.

Det kan tilføjes, at der optræder talrige lån af engelske idiomatiske udtryk, enten i form af direkte lån som *business as usual*, *the old school tie* og *the point of no return* eller som oversættelse: *at gå fra styrke til styrke*, *at have sommerfugle i maven* og *at holde en lav profil*.

Betydningsområder

Efter denne oversigt over låneordstyper skal vi betragte nogle vigtige betydningsområder, hvor lånene er særlig udbredt. Dette kan give et indtryk af den kulturelle påvirkning fra de angloamerikanske samfund; sprog og kultur følges ad.

I beskrivelsen af moderne vestlige samfundsforhold benytter vi os af ord som *velfærdsstaten* (*the Welfare State*), *overflodssamfundet* (*the affluent society*) og *forbrugersamfundet* (*the consumer society*). Selv om der er problemer i de vestlige samfund, spiller *kernefamilien* (*the nuclear family*) stadig en væsentlig rolle. Der kan være uenighed om *kønsrollerne* (*the sex(ual) roles*), og mange kvinder reagerer mod *mandssamfundet* (*the male-dominated society*) eller *mandschauvinismen* (*male chauvinism*) for slet ikke at tale om *sexchikane* (*sexual harassment*). Med i billedet hører desværre også ord som *samfundstaber* (*social loser*) og *posedame* (*bag lady*).

Vi springer over til området mad og drikke og præsenterer et lille udvalg af anglicismer. *Brunch* er et måltid, der indtages op på formiddagen; dette udtryk, der er en såkaldt *blend*, er en kombination af *breakfast* og *lunch*. Mange, især blandt de yngre årgange, sværger til *fastfood* eller med en nedsættende betegnelse *junkfood* (*junk* = 'bras'), dvs. mad som *hamburgere*, *hotdogs*, *popcorn* og *chips* 'pommes frites'. Til en regulær middagsret kan der være forskellige slags tilbehør: *chutney*, *dressing* til salaten, *karry* (fra *curry*), *pickles*, *icebergsalat* eller *kinaradiser*. Blandt drikkevarer er der først de alkoholfri, også kaldet *soft drinks*, fx *coca-cola* eller dens kælenavn *coke*, fremdeles *milkshake*, *juice* og *smoothie* 'puret frugt med yoghurt eller is'. Blandt spirituosaa kan anføres den amerikanske whiskytype *bourbon* og desuden *brandy*, *gin*, *rom* og *skotsk whisky*, der somme tider blot kaldes *scotch*. En *long drink* får man, når der blandes meget vand i spiritussen.

Hvad betegnelser for tøj angår, kan der mindes om, at London i de senere år i stort omfang har dikteret moden, og det har afspejlet sig sprogligt. De tre

ord, der angiver kjolelængde, *maxi*, *midi* og *mini*, er engelske lån. Der kan også mindes om de mange forbindelser, i hvilke *look* optræder, begyndende med *New Look* i slutningen af 1940'erne. Også betegnelsen for den nye mode, der i slutningen af 1960'erne foreskrev ens tøj for kvinder og mænd, *unisex*, stammer fra engelsk, og begge køn kan gå i *bermudashorts*. Betegnelser for kvindetøj er fx *bodystocking*, der er i konkurrence med sin fordanskning *kropsstrømpe*, endvidere *housecoat*, *jigger* 'løstsiddende jakke', *swagger* 'løstsiddende frakke', *sjal* (fra *shawl*) og *sækkekjole* (fra *sack dress*). Blandt talrige betegnelser for mandstøj kan nævnes *blazer*, *bush-shirt* 'skjorte, der bæres uden på bukserne', *cardigan*, *duffelcoat* og *plusfours*.

Hefter går vi over til at behandle en aktivitet, der engagerer mange mennesker, sporten. Selve ordet *sport* er engelsk. Det blev lånt omkring 1865, og de mangeartede aktiviteter, som ordet dækker, beskrives i vidt omfang ved brug af direkte låneord. Utvivlsomt den mest populære sportsgren er *fodbold*, dvs. *soccer* eller *Association Football*. Meget af det, som spillerne foretager sig, udtrykkes ved direkte lån: de *dribler*, *fister*, *header* og *scorer*, og en spiller kan være *offside*; i andre tilfælde bruges der oversættelseslån: *mål*, *målmand* (hvis han da ikke kaldes *keeper*), *hjørne* (*spark*) og *straffe* (*spark*). Ordet *frispark* frembyder særlig interesse; det er en oversættelse af *free kick*, men dette engelske udtryk henviser kun til den ene halvdel af en situation, der hyppigt opstår på fodboldbanen. Før en spiller får tilkendt den fordel, som et frispark indebærer, er der af modstanderen begået en forseelse, der på engelsk hedder *a foul*. På dansk har *frispark* således fået en dobbelt betydning: vi bruger det egentlig ejendommelige udtryk *lave frispark* (svarende til engelsk *commit a foul*, *foul somebody*), og vi taler om at *få frispark* (svarende til *be awarded a free kick*). Der er talrige andre sportsgrene, i hvilke terminologien er engelsk, bl.a. *badminton*, *tennis*, *ishockey* og *golf*.

Nyere musik er et andet område, der er præget af engelsk terminologi. De nye musikformer, der er opstået i USA og Storbritannien i det 20. århundrede, optræder i de fleste tilfælde i dansk formidlet af direkte lån. Det gælder bl.a. *jazz*, *ragtime*, *blues*, *country and western*, *beat*, *soul*, *negro spirituals*, *swing* og *rock*, og nye musiktyper med engelske betegnelser dukker hele tiden op. I 1990'erne er *techno* kommet frem; det er elektronisk musik med danserytme. Fra omtrent samme tid stammer også *rap*, der kan beskrives som en rytmisk, rimet tale eller sang, der fremføres under musikledsagelse. En karakteristisk musikalsk stil eller udfø-

Morgenavisen Jyllands-Posten 19.2.2009.
Tegning: Rasmus Sand Høyer

relse kaldes ofte *lyd* eller *sound*, spillestilen kan beskrives med adjektiver som *cool* 'afdæmpet' og *hot* 'heftig', og at synge med sentimental stemmeføring er at *croone*.

Engelske lån flourer i handel og industri. Erhvervsvirksomheder er af mange typer. Drejer det sig om *big business*, finder man betegnelser som *konglomerat* (*conglomerate*), *koncern*, *gruppe* og *holdingselskab* (*holding company*), og en større virksomhed kan være opdelt i *divisioner*. Det er *the management*, som leder virksomheden: en eller flere *bosses*, der under sig har nogle *mellemledere* (*middle managers*). Egnede ledere findes ved brug af *hovedjægere* eller *headhunters*, personer, der er særlig kvalificeret til at vurdere lederegenskaber. Det er væsentligt for en virksomhed at skabe et godt *image*, dvs. det indtryk, virksomheden gør på både medarbejderne og offentligheden.

En moderne virksomhed bruger naturligvis computere, og computerterminologien er næsten helt domineret af engelsk. Ordet *computer* (egentlig 'beregner') bruges nu langt oftere end synonymet *datamat*. I computersprog skelnes der mellem *hardware*, dvs. selve maskinen, og *software*, programmerne. Hvad der

puttes ind i computeren, er *input*, og hvad der kommer ud af den, er *output*. Det eneste danske ord, der har vist sig livskraftigt i denne terminologi, er ordet *mus*.

Som afslutning på denne eksemplificering af engelskpåvirkede betydningsområder kaster vi et kort blik på et par anglicismer, der skyldes Danmarks medlemskab af EU. Ganske vist er dansk officielt sprog i EU, men det dominerende sprog er engelsk, som sammen med de andre vigtige sprog fransk og tysk har udviklet visse træk, der kaldes *Eurospeak*, og som også kan iagttages i dansk. EU-valutaen hedder *euro*, som bruges i *EMU* (*Economic Monetary Union*). Andre eksempler på Eurospeak er *social dumping*, den situation, der indtræder, når et medlemsland påfører andre medlemslande en urimelig konkurrence ved fx at indføre meget lempelige sikkerhedsbestemmelser på arbejdspladserne, og *task force*, der bruges om EU-kommissionens særlige arbejdsgruppe for små og mellemstore virksomheder. Endelig er der det meget omtalte og for mange gådefulde *subsidiaritetsprincip*. Udtrykket er lånt fra tysk *Subsidiarität* og engelsk *subsidiarity* og betegner i EU-sammenhæng det princip, at de opgaver, der kan løses på lokalplan, ikke skal varetages af EU. Dette besværlige fremmedord vil nok blive afløst af fordanskingen *nærhedsprincippet*.

Syntaks

I det foregående har vi beskæftiget os med det område, hvor den engelske påvirkning af dansk er stærkest, nemlig ordforrådet. Vi skal nu se på nogle tilfælde, hvor det er sandsynligt, at der foreligger syntaktisk indflydelse fra engelsk.

På engelsk følges en superlativ ofte af en infinitiv (fx *He was the first to come*), mens dansk normalt i den tilsvarende konstruktion har en relativ sætning (*Han var den første, der kom*). Men ikke så sjældent kan man finde den engelske formulering overført til dansk, fx »Han var den første til at afsløre det hemmelige amerikanske våbensalg til Iran« (Weekendavisen 30/10-5/11 1987, s. 16, sp. 7).

På engelsk optræder der ofte, hvad der kunne kaldes en forkortet relativsætning: i stedet for at tale om *an economy that is based on agriculture* bruger man gerne formuleringen *an economy based on agriculture*. Denne forkortelse er væsentlig mere udbredt på engelsk end på dansk, og når den optræder på dansk som i »17 terrorister trænet i Grækenland blev den 27. maj arresteret« (Weekendavisen 1-7/7 1994, s. 6, sp. 2), kan den meget vel tænkes at være engelskinspireret.

Nogle danske verber har fået ændrede konstruktionsmuligheder under påvirkning fra engelsk. Engelske verber som *sell* og *photograph*, der i deres centrale anvendelser er transitive, optræder desuden intransitivt med adverbium og med tilnærmelse til passiv funktion. Standardeksemplet er *The book sells well* 'Bogen bliver solgt i mange eksemplarer' – eller for at bruge den anglicisme, der nu er veletableret: *Bogen sælger godt*. Tilsvarende »Jeg fotograferer desværre uheldigt, og så kommer jeg til at se bumset ud« (Alt for Damerne 6/6 1958).

I nogle danske forbindelser af verbum og præposition bemærker vi, at præpositionen kan tabes, sandsynligvis fordi der på engelsk findes et transitivt verbum, som betydningsmæssigt svarer til den danske forbindelse, fx »at influere regeringsmedlemmers handlinger« (Politiken 7/II 1973, s. 8, sp. 1; normalt *influere på*, engelsk transitivt *influence*). Når forholdet er det omvendte, dvs. at en engelsk forbindelse af verbum og præposition svarer til et dansk transitivt verbum, kan den engelske indflydelse manifestere sig som i eksemplet »Miljøministeren vil ikke kommentere på sagen« (TV 12/10 1994; sml. engelsk *comment on* og dansk *kommentere*, der normalt er transitivt).

På engelsk har et substantiv ofte en foranstillet bestemmelse, som består af substantiv, præposition og samme substantiv, fx *a step-by-step process*. Denne type bestemmelse har i de sidste årtier påvirket især dansk journalistisk sprog og kan iagttages i eksempler som »dør til dør transport« (Børsen 21/5 1965, s. 3, sp. 5-6), »en skridt-for-skridt politiker« (Politiken 25/5 1974, s. 11, sp. 7) og »side-for-side affotograferinger« (Danske Studier 1981, s. 144). I det sidste eksempel ville man i mere konservativt dansk nok foretrække, at bestemmelsen blev efterstillet: *affotograferinger side for side*. En anden type bestemmelse består af præposition og styrelse og kan, når den optræder i dansk, sandsynligvis også tilskrives engelsk indflydelse: »efter-Nixon æraen« (Aarhus Stiftstidende 15/2 1976, s. 17, sp. 2-3), »anti-Shah demonstrationer« (TV 12/II 1976), »underbordet aftaler« (Jyllands-Posten 21/3 1984, s. 14, sp. 3). I mindre journalistisk præg, mere traditionel stil ville man nok foretrække formuleringen *aftaler under bordet*.

Vi slutter dette afsnit med en omtale af den indbyrdes placering af substantiver eller navne og de pronominer, der henviser til dem. I forbindelsen bisætning fulgt af hovedsætning har dansk gerne substantivet eller navnet før det henvisende pronomen: *Da Hans kom hjem, drak han sig en kop kaffe*. På engelsk er rækkefølgen ofte den omvendte: *When he came home, John had some tea*.

Det engelske pronomen viser her frem til navnet, og denne pronominalbrug er blevet hyppigere på dansk i de senere år, sandsynligvis på grund af engelsk påvirkning. Her er et par eksempler: »Men under hvilken form den end optræder, giver atom-angsten sig ofte de mest ukvalificerede, hysteriske og fornuftsstridige udtryk« (Jyllands-Posten 9/8 1986, s. 10, sp. 7). »Mens de amerikanske og kinesiske myndigheder forhandler om deres skæbne, venter to bange kinesere på den amerikanske ambassade i Prag« (Jyllands-Posten 17/6 1989, II, s. 2, sp. 1-2). Når det drejer sig om syntaktisk indflydelse, er situationen altså ikke altid sort/hvid. Der er tilfælde, hvor dansk har to konstruktionsmuligheder, en almindelig og en sjældnere, og engelsk ligeledes har to sådanne muligheder, men med den modsatte fordeling. Her kan indflydelsen tage den form, at den almindelige engelske konstruktion giver stødet til, at den sjældnere danske konstruktion vinder større udbredelse.

Hvorfor lånes der?

Det kan være på sin plads her at stille spørgsmålet om, hvorfor der lånes. For det første kan der være tale om et ægte følt behov for at kunne omtale nye fænomener eller begreber. Indtil videre har det vist sig umuligt at finde frem til fordanskninger af betegnelser for materielle fænomener som *carport*, *film*, *gear* og *nylon* eller for begreber som *fair play*, *interview*, *standard* og *weekend*. Flere af disse eksempler er internationalismer, og sådanne ord har afgjort deres berettigelse til berigelse af sproget. Men en anden og lidet agtværdig grund til optagelse af lån er sprogligt snobberi. Engelsk er prestigesprog, og mange føler, at det er smart og gør indtryk på omgivelserne, hvis de slår om sig med udtryk som *implementering*, *knowhow*, *konsensus* og *personality*. Dertil kommer, at mange lån optages som en følge af skribentens hastværk eller skødesløshed. Det er velkendt, at især journalister ofte arbejder under tidspress, og for stort hastværk synes da også at være årsagen til nogle af de utilfredsstillende formuleringer, der dukker op navnlig i aviserne og i oversatte tekster. I nogle tilfælde skyldes miseren, at der til et engelsk ord svarer mere end én dansk gengivelse, og at skribenten i skyndingen vælger den forkerte. Når man læser, at »Cavendish ... sendte 500 kopier af sin bog til venner og bekendte som julegave« (Jyllands-Posten 3/1 1988, s. 13, sp. 5), kan man være sikker på, at det engelske forlæg har haft »500 copies«; men *copy* betyder både 'kopi' og 'eksemplar', og det er den sidste gengivelse, der burde have været brugt her. Ureflekteret og

ukritisk oversættelse foreligger også i et eksempel som »Janson vil i kommende år blive et husholdningsord i mange danske hjem« (Politiken 29/9 1977, II, s. 6, sp. 3), hvor det ejendommelige »husholdningsord« er inspireret af engelsk *household word* 'et navn, som alle kender'; men læsere, der er mindre velbevandrede i engelsk, lades her i stikken. Ureflekterede gengivelser af engelsk forlæg kan endvidere give som resultat, at der indføres ord, som er ganske overflødige, fordi de er synonyme med eksisterende danske ord. Det gælder *détente*, der betyder det samme som *afspænding*, *sale* i stedet for *udsalg* og *sideeffekt* (fra *side effect*), der er synonymt med *bivirkning*. *Mad ud af huset* fortrænges ofte af *take-away*.

Afsluttende bemærkninger

Der er ingen tvivl om, at mange af lånene fra de angloamerikanske samfund indebærer en kulturel berigelse for dansk. Men der er også negative sider ved lånene. Herom vidner fx de talrige avislæserbreve, hvori der reageres kraftigt mod lånene med den begrundelse, at de er irriterende eller ligefrem uforståelige. I den forbindelse må der erindres om, at ca. en femtedel af den danske befolkning har ingen eller ringe engelskkundskaber og derfor i nogen grad kan føle sig sat udenfor i et samfund, der er præget af voksende internationalisering og globalisering med verdenssproget engelsk som kommunikationsmiddel.

Dertil kommer faren for domænetab for det danske sprog. Denne fare opstår, hvis dansk på nogle om-

råder fortrænges af engelsk, og den danske begrebsdannelse derved svækkes. Nogle danske virksomheder har allerede indført engelsk som koncernsprog, computerterminologien, luftfartsproget og managementkulturen er engelske, og for tiden debatteres det ivrigt, i hvilket omfang engelsk skal være undervisningssprog på universiteterne og de højere læreanstalter. Handelshøjskolen i København kalder sig nu oftest *Copenhagen Business School (CBS)*, og *Danmarks Turistråd* er blevet til *Visit Denmark*. Det er også betænkeligt, at det i foråret 2009 er blevet foreslået, at skriftligt dansk ikke længere skal være obligatorisk ved studentereksamen. Til imødegåelse af den slags anslag mod det danske sprogs status var det ønskeligt at have en sprogpolitik, der kunne sikre, at sprogimporten sker med mådehold og fornuft. Men selv om dansk er under stærk indflydelse fra engelsk, er der dog næppe fare for, at sproget går sin undergang i møde.

Litteratur

- Erik Hansen og Jørn Lund: *Kulturens Gesandter. Fremmedordene i dansk*. København, 1. udg. 1994.
Pia Jarvad: *Nye Ord. Ordbog over nye ord i dansk 1955-1998*. København, 1. udg. 1999.
Bent Preisler: *Danskerne og det engelske sprog*. København 1999.
Knud Sørensen: *Engelsk i dansk. Er det et must?* København 1995.
Knud Sørensen: *A Dictionary of Anglicisms in Danish*. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Historisk-filosofiske Skrifter 18, København 1997.